

παραδεχθῇ ἡ συνείδησίς του. Κατὰ τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἡ ναυτική δύναμις καὶ ἡ εὐτυχία τοῦ ἐμπορίου αὐτῆς ἐφθασαν εἰς ἀνήκουστος μέχρι τοῦδε βαθμύ. Ἐπολέμησε μετὰ κέρδους τὸ ναυτικὸν τῶν Ὀλλανδῶν, οἵτινες εἶχον τότε τὸν Τρώμπ καὶ τὸν Ρουί-τέρ. Αἱ ξέναι δυνάμεις, μικραὶ καὶ μεγάλαι, εἴτε δημοκραταίαι εἴτε μοναρχαίαι ἦσαν, ἐζήτησαν προθύμως τὴν συμμαχίαν του. Ἡ Ἰσπανία, μετὰ τῶν πρώτων καὶ αὐτῇ, κατεβίβασεν εἰς τοὺς πόδας τῆς τὴν ἐξάλλον ἀλαζονίαν καὶ τὴν ζηλότυπον ὀρθοδοξίαν τῆς. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ μεγάλη διπλωματικὴ τοῦ Μαζαρίνου δὲν ἐδίστασε νὰ ταπεινώσῃ τὰς ἀρχάς καὶ τὴν τιμὴν τῆς Γαλλίας ἔμπροσθεν τῆς θριαμβευτικῆς προόδου του.

Ὁ ἰδιωτικὸς τοῦ Κρόμβελλ βίος, ἀπλοῦς καὶ μονήρης ἐν γένει ὑπάρξας, μελαγχολικὸς δι' ἀμοιβαδὸν καὶ τετριμένος, μίγμα τῆς σπληνὸς καὶ τῆς χολῆς τῶν Ἀγγλῶν, μᾶς παρουσιάζει χαρακτηριστὰ δραματικώτατον, συνάμα δὲ καὶ περιεργότατον. Ἐχων ὠραίαν καὶ πολυάριθμον οἰκογένειαν, εὐαρεστεῖτο νὰ ζῇ ἐν τῷ μέσῳ τῶν τέκνων του. Ἀλλ' εἰς τοὺς παντοτεινοὺς αὐτοῦς μάρτυρας τῆς πλέον ἐνδομύχου διαγωγῆς του, εἰς τοὺς ἀνάκτορας καὶ προσφιλεῖς αὐτοῦς μάρτυρας, ὁ Κρόμβελλ εὗρεν ἀλληλομαχίαν ὀδυνηράν, καὶ αὐστηροτάτους κριτὰς τῆς ὑπολήψεως, ἣν ἀπέκτευσεν ἄνευ κακεντρεχίας καὶ ἄνευ μίσους. Διότι ἡ μὲν λαίδυ Bridget, ἡ πρωτότοκος αὐτοῦ θυγάτηρ, οὕτω σύζυγος ἐνδὲς αὐστηροῦ δημοκράτου καὶ τσιωικοῦ, συνεμερίζετο ἐμπικθῶς τὰς ἀρχάς τοῦ ἀνδρός τῆς· ἡ δὲ λαίδυ Κρεϋβόλη, τὸ πολυαγαπῶν αὐτὸν τέκνον, ἦτον ἀρωσιωμένη εἰς τὰ συμφέροντα τῶν Στουαρτῶν. Μετὰ παρέλευσιν τινῶν ἐτῶν βασιλείας, λυπηρὰ προκισθῆματα ἀκατάληπτοι φόβοι καὶ δεισιδαιμονίαι τὸν προσέβαλον. «Ἐφόρει ὑπὸ τὰ ἐνδύματά σου, λέγει τις τῶν ἱστορικῶν του, θώρακα, πιστόλια, καὶ ξίφη· δὲν ἔκατοιζει δύο ἡμέρας συνεχεῖς εἰς τὸν αὐτὸν θάλαμον· δὲν εἶχε πίστιν οὐδ' εἰς αὐτοὺς ἀκόμῃ τοὺς σωματοφύλακάς του, φοβεῖτο τὴν μοναξίαν, ἐξήγγελετο σπανίως καὶ δι' αἰφνιδίῳ ἐμφανίσεων φρουρούμενος μὲ πολυάριθμον φρουράν· μετέβαλλε δὲ καὶ ἀνεκάτονε τὴν ὁδὸν του, καὶ εἰς τὴν μεγάλην βίαν τῶν περιγηγῆσεων του, ἐφαίνετο ἀνήσυχος, ἄτακτος καὶ ἀπροσδόκητος, ὥς νὰ ἤθελε νὰ ματαιώσῃ σχεδὸν τι συνωμοσίας ἢ νὰ ἀποφύγῃ χεῖρα δολοφόνου.» (1)

Ἦτον ἤδη ἀσθενής, ὅταν ὁ θάνατος τῆς προσφιλεστέρης κόρης του, τὸν παρέσυρεν εἰς τὸν τάφον. Ἡ λαίδυ Κρεϋβόλη ἀπέθανε ἀποδιδύσασα εἰς τὸν πατέρα τῆς τὸν θάνατον τοῦ δόκτορος Κίδλετ, πρὸ μικροῦ εἰς θάνατον καταδικασθέντος, ὡς ἀρχηγοῦ συνωμοσίας, ὑπὲρ Καρόλου τοῦ Β'. διὰ τὸν ὁποῖον εἶχε ματαίως ζητήσῃ τὴν χάριν. Ὁ Κρόμβελλ δὲν ἐπέζησεν εἰμὴ ὀλίγας ἡμέρας καὶ ἀποθανόντα τὴν 3 Σεπτεμβρίου 1658, πενήντα καὶ ἐννέα ἐτῶν τὴν ἡλικίαν, τὸν ἐτίμησαν μὲ ἐπιηδείσεις τελεσάς. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐξελέχθη προστάτης ἀντ' αὐτοῦ. Ἀλλὰ, μετὰ τινα ἔτη, Κάρολος ὁ Β' ἀπεκατεστάθη εἰς τὸν θρόνον του. Εἰς τὸν ἀναβρασμὸν δὲ τῶν παθῶν, τὰ ὁποῖα παρακολουθοῦν πάντοτε τὰς τοιαύτας ἀντιδράσεις, τὰ λείψανα τοῦ Κρόμβελλ ἀπεσπάρσθησαν ἀπὸ τὸ Βεστμίνστερ, ὅπου εἶχον ταφῇ, ἐσύρθησαν ἐπὶ τινος ταρσοῦ, ἐκρεμάσθησαν ἀπὸ τῆς

ἀγκῶνης τοῦ Τυδούρνου, (1) καὶ τέλος διεσκορπίσθησαν ἐπὶ τοῦ αἵματος.

Π. Η.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ο ΜΕΓΑΣ.

(Κατὰ τὸν Γάλλον Montesquieu.)

Ὁ Ἀλέξανδρος ὑπῆρξε μέγας κατακτητὴς, διότι ἔλαβεν ἐξ ἀρχῆς μέτρα ὀρθά, μὴ ἀναχωρήσας ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἰμὴ μετὰ τὴν ὑποταγὴν τῶν Ἑλλήνων, καὶ μὴ ἀγῆτας ὀπισθεν τοῦ ἐναντίον οὐδένα. Προσέβαλε τὰς παραθαλασσίους χώρας, ὀδηγῆσας τὸν τῆς ξηρᾶς στρατὸν δι' αὐτῶν, διὰ νὰ μὴ χωριεθῇ ποσὺς ἐκ τοῦ στόλου του. Μετεχειρίσθη τὴν πολεμικὴν ἐμπειρίαν κατὰ τοῦ πληθους· καί, ἂν ἦναι ἀληθές, οἱ ἡ νίκη ἔδωσεν εἰς αὐτὸν τὸ πᾶν, αὐτὸς κατέβαλε πᾶν ἵνα προηγηθῇ αὐτῆς. Εἰς τὰς ἀρχάς τῆς μεγάλης αὐτοῦ ἐπιχειρήσεως, εἰς χρόνους δηλαδὴ καθ' οὓς δυστύχημά τι ἠδύνατο νὰ τὸν ἀνατρέψῃ, ὠλιγόωρε περὶ τῆς τύχης· ἀλλ' ὅταν ἡ τύχη ἔθεσεν αὐτὸν ἐπέκεινα πάσης συμφοράς, ἡ θρασυτεῖα καὶ τὸ παράτολμον ἐχαρακτήρισαν πολλὰκις αὐτόν. Ὅταν ἐπρόκειτο νὰ πολεμηθῇ τὰς θαλασσίους τῶν Περσῶν δυνάμεις, ὁ Παρμενίων εἶχε τὴν θρασυτητα, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος τὴν σύνεσιν, καὶ τὴν πολεμικὴν ἐμπειρίαν. Ἡ περὶ Ἰσὸν μάχῃ ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὴν Τύρον καὶ τὴν Αἴγυπτον, ἡ δὲ τῶν Ἀρβήλων ἄπασαν τὴν γῆν. Ἰδοὺ πῶς ἐξετέλει τὰς κατακτήσεις του, ἀνάγκη τώρα νὰ ἰδῶμεν πῶς τὰς διετήρει.

Ἀπερρίψε τὰς προτάσεις καὶ ἐπολέμησε τοὺς σκοποῦς τῶν ἐπιθυμούντων νὰ μεταχειρίζηται τοὺς μὲν Ἑλληνας ὡς νικητὰς, τοὺς δὲ Πέρσας ὡς δούλους. Ὁ μόνος αὐτοῦ σκοπὸς ἦν ἡ τῶν δυνάμεων ἐθνῶν συνένωσις, καὶ ἡ ἐξάλειψις πάσης διαφορᾶς καὶ παντὸς προνομίου μετὰ τὰς κατακτητῶν καὶ κατακτηθέντων. Ἐγκατέλειπε μετὰ τὰς κατακτήσεις πάσας τὰς προλήψεις τὰς βοηθησάσας αὐτὸν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν. Συνεμορφώθη μὲ τὰ ἥθη τῶν Περσῶν, μὴ θέλων νὰ λυπῇ αὐτοῦ διὰ τῆς ὑποχρέωσιν τοῦ λαμβάνειν ἥθη Ἑλληνικά. Ἐσεβάσθη τὰς ἀρχαίας παραδόσεις, καὶ τὰ μνημεῖα πάντα τῆς δόξης καὶ ματαιότητος τῶν λαῶν. Ἐφαίνετο ὅτι κατέκτησε τὰς χώρας ἐκείνας διὰ νὰ ἦναι μονάρχης ἰδιαιτερος παντὸς ἐθνους, καὶ πρῶτος πολίτης ἐκείνης πόλεως. Οἱ Ῥωμαῖοι κατέκτησαν τὸ πᾶν δια νὰ καταστρέψουν τὸ πᾶν· ὁ Ἀλέξανδρος ὅμως ἠθέλησε νὰ κατακτήσῃ τὸ πᾶν διὰ νὰ τὸ διατηρήσῃ. Ἡ χεῖρ του ἐκλείετο μὲν εἰς δαπάνας ἰδιωτικὰς, ἡνοίγετο ὅμως εἰς τὰς δημοσίας. Ἦτον ἀνάγκη νὰ διευθετηθῇ τὰ τοῦ οἴκου του; ὁ Ἀλέξανδρος ἦν εἰς τῶν πολλῶν. Ἐπρόκειτο νὰ πληρώσῃ χρεὴ στρατιωτῶν, νὰ κάμῃ συμμετόχους τῶν κατακτήσεων αὐτοῦ τοὺς Ἑλληνας, ἢ νὰ καταστήσῃ εὐτυχῇ ἄνδρα τινὰ τοῦ στρατοῦ του; Ὁ Ἀλέξανδρος ἦν τότε ὁ Ἀλέξανδρος.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐτελεύτησε, καὶ τὰ ἔθνη ἔμειναν ἄνευ προστάτου. Ἀλλὰ τίς ὁ κατακτητὴς οὗτος ὁ ὑπὸ τῶν λαῶν, οὓς κατέκτησε κλαυθεῖς καὶ θρηνηθεῖς; Τίς ὁ βασιλεὺς, ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ ὁποίου ἔχουσ πύρινα δάκρυα ἢ οἰκογένεια τὴν ὁποίαν ἐξεθρόνισεν;

A. I.

(1) Πλατεία τῶν δημοσίων κεφαλικῶν ποινῶν ἐν Λονδίῳ.

(1) Villemain, ἱστορ. τοῦ Κρόμβελλ.